

«Η Μικρασιατική Εκστρατεία». Μια Προσέγγιση των Ιστορικών Γεγονότων με τη Μέθοδο των Έξι Καπέλων της Σκέψης, στο Πλαίσιο ενός eTwinning Project»

Χ. Δημητρόπουλος¹, Ι. Κομνηνού², Θ. Μήλεση³

¹ Δάσκαλος 12/θ 3^{ου} Δ. Σχ. Ραφήνας, chrdimitro@sch.gr

² Διορθόδοξο Κέντρο της Εκκλησίας της Ελλάδος, ikomninou@gmail.com

³ Πανεπιστήμιο Πειραιά, doramilesi@yahoo.com

Περίληψη

Το εκπαιδευτικό σενάριο «Δημιουργική σκέψη και ιστορικά γεγονότα: ‘Η Μικρασιατική Εκστρατεία’ ένα eTwinning project» έχει αναπτυχθεί για την ανάδειξη και αξιοποίηση της δημιουργικής σκέψης στο μάθημα της Ιστορίας. Η πρότασή μας για ανάπτυξη ενός συνεργατικού ευρωπαϊκού προγράμματος βασίζεται στην προστιθέμενη αξία που προσφέρει στη μάθηση η συνεργασία με σχολικές μονάδες άλλων χωρών, ως προς την ανταλλαγή καλών πρακτικών και τη χρήση ΤΠΕ, που αποτελούν μέσο επικοινωνίας και συνεργασίας, αλλά και μέσο έρευνας, επεξεργασίας και παρουσίασης των αποτελεσμάτων του προγράμματος. Εκτός από τα οφέλη που προκύπτουν για τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας, σημαντικά οφέλη προκύπτουν για τους μαθητές με την εφαρμογή τεχνικών δημιουργικής σκέψης, όπως τα 6 καπέλα της σκέψης (Six Thinking Hats), εφόσον μαθαίνουν να σκέφτονται πολύπλευρα και αυτό μπορεί να εφαρμοστεί και σε άλλα μαθήματα ή καταστάσεις. Το CSCL περιβάλλον, στην προκειμένη περίπτωση το Twinspace, αποτελεί μέσο υλοποίησης και ανάδειξης της συνεργασίας.

Λέξεις κλειδιά: δημιουργικότητα, eTwinning project

1. Εισαγωγή

Το project «Η Μικρασιατική εκστρατεία» αποτελεί μια κριτική προσέγγιση των ιστορικών γεγονότων αναφορικά με την εκστρατεία των μεγάλων δυνάμεων της Ευρώπης εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στις αρχές του 20ου αιώνα. Η προσέγγιση αυτή γίνεται με τη χρήση της δημιουργικής τεχνικής των έξι καπέλων της σκέψης (Six Thinking Hats) που θεμελιώθηκε από τον E. De Bono, στο πλαίσιο ενός eTwinning project. Το σενάριό μας έχει σχεδιαστεί για να αναπτυχθεί συνεργατικά με ευρωπαϊκά σχολεία από τις χώρες που μετείχαν στην Μικρασιατική Εκστρατεία, δηλαδή, Ελλάδα, Αγγλία και Γαλλία και Ιταλία. Στην πρόταση για την ανάπτυξη αυτού του προγράμματος ανταποκρίθηκαν θετικά Σχολικοί Σύμβουλοι της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι, αφού επιμόρφωσαν τους εκπαιδευτικούς της περιφέρειάς τους σε συνεργασία με τους δημιουργούς του σεναρίου, ανέλαβαν τον

Α. Λαδιάς, Α. Μικρόπουλος, Χ. Παναγιωτακόπουλος, Φ. Παρασκευά, Π. Πιντέλας, Π. Πολίτης, Σ. Ρετάλης, Δ. Σάμψων, Ν. Φαχαντίδης, Α. Χαλκίδης (επιμ.), Πρακτικά Εργασιών 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Ενταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ), Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς, 10-12 Μαΐου 2013

συντονισμό του προγράμματος που βρίσκεται σε εξέλιξη.

Η ανάπτυξη του σεναρίου αυτού βασίστηκε στην ανάγκη δημιουργίας παιδαγωγικά τεκμηριωμένων εκπαιδευτικών σεναρίων για την ανάπτυξη ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, εφόσον διαπιστώθηκε ότι τα ευρωπαϊκά προγράμματα, παρά το πλήθος τους, υστερούν σημαντικά ως προς την παιδαγωγική τους θεμελίωση (Συντονιστική συνάντηση Εθνικών Υπηρεσιών Υποστήριξης της δράσης eTwinning, Ρίγα, Ιούνιος 2010). Έτσι, ενώ υπάρχουν εκατοντάδες ευρωπαϊκά προγράμματα και οι εκπαιδευτικοί έχουν επιμορφωθεί σε ό,τι αφορά στις νέες παιδαγωγικές θεωρίες και στη χρήση εργαλείων (eTwinning, 2010), στην πράξη δεν διαπιστώνονται ανάλογες εφαρμογές.

Στηριχθήκαμε, κυρίως, στη μέθοδο project, αλλά και σε άλλες μεθόδους, όπως η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, η προσομοίωση κ.λπ. Το Twinspace αποτελεί το βασικό εργαλείο ανάπτυξης του προγράμματος, καθώς αποτελεί το ηλεκτρονικό περιβάλλον για χιλιάδες συνεργατικά ευρωπαϊκά προγράμματα και πληροί όλες τις προδιαγραφές ενός CSCL περιβάλλοντος με έμφαση στην ανάπτυξη προγραμμάτων (eTwinning, 2009). Εκτός από το Twinspace, για την ανάπτυξη του προγράμματος προτάθηκαν μια σειρά από εργαλεία τόσο για τη διευκόλυνση της ανάπτυξης του προγράμματος, όσο και για την ανάδειξη των ποικίλων δεξιοτήτων των μαθητών.

Εφόσον, η καινοτομία στην εκπαίδευση, συχνά, συνδέεται με τα «ανοιχτά» προγράμματα σπουδών, με το επιχείρημα ότι τα προγράμματα αυτά αναπτύσσουν τις δημιουργικές και κριτικές ικανότητες των μαθητών (Τσατσαρώνη & Κούρου, 2007), θεωρούμε ότι το πρόγραμμά μας προάγει την καινοτομία πολλαπλά, καθώς δεν καλλιεργεί μόνο τις δημιουργικές και κριτικές δεξιότητες των μαθητών, αλλά ταυτόχρονα ενισχύει την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο σύγχρονο σχολείο και προωθεί την ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης μέσα από τη συνεργασία με άλλα ευρωπαϊκά σχολεία. Επίσης, αποτελεί ένα παράδειγμα καλής πρακτικής για την παιδαγωγική πλαισίωση ευρωπαϊκών συνεργατικών προγραμμάτων.

2. Το πλαίσιο ανάπτυξης του εκπαιδευτικού σεναρίου

Το γνωστικό αντικείμενο, για το οποίο αναπτύχθηκε το σενάριο μας, είναι η Ιστορία και συγκεκριμένα η ενότητα που αναφέρεται στα γεγονότα της Μικρασιατικής Εκστρατείας. Το γνωστικό αυτό αντικείμενο είναι μέρος του ελληνικού Αναλυτικού Προγράμματος και διδάσκεται τόσο στην πρωτοβάθμια, όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η ομάδα – στόχος είναι πρωταρχικά οι μαθητές της ΣΤ΄ τάξης του ελληνικού δημοτικού σχολείου, οι οποίοι διδάσκονται στο μάθημα της Ιστορίας τα γεγονότα που αφορούν στη Μικρασιατική Εκστρατεία. Όμως, εφόσον το θέμα μας αποτελεί αντικείμενο ενός διαθεματικού ευρωπαϊκού project, η ομάδα στόχος διευρύνεται και σε μαθητές άλλων χωρών και ηλικιών που διδάσκονται τα ίδια γεγονότα, σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών της χώρας τους.

Η χρήση της μεθόδου των έξι καπέλων της σκέψης για την ανάπτυξη διδακτικών ενοτήτων της Ιστορίας αποτελεί μια πρακτική που προτείνεται για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καμπύλης, 2009). Η αποκλίνουσα σκέψη βοηθάει στη διδασκαλία της Ιστορίας, γιατί δίνει μια νέα οπτική στα γεγονότα, φωτίζοντάς τα ολόπλευρα, και ωθεί τους μαθητές να σκεφτούν τη διαφορετική έκβαση, αν οι επιλογές ήταν διαφορετικές από αυτές που ακολούθησαν τα πρόσωπα που μετείχαν στα συγκριμένα γεγονότα (Guilford, 1967).

2.1 Σκοπός και οφέλη από την ανάπτυξη του σεναρίου

Στο σενάριό μας, σκοπός της οργάνωσης της θεματικής ενότητας είναι, αφ' ενός μεν, να κατανοήσουν τους λόγους που οδήγησαν στη Μικρασιατική Καταστροφή, αφ' ετέρου δε, η κριτική προσέγγιση των ιστορικών πηγών και η ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης των μαθητών. Οι μαθητές καλούνται να επισκεφθούν εκ νέου τις ιστορικές μνήμες και να οδηγηθούν στα δικά τους συμπεράσματα, να προσεγγίσουν και να φωτίσουν ολόπλευρα ένα ιστορικό γεγονός, να διατυπώσουν κρίσεις και να πάρουν αποφάσεις, συζητώντας τις καταστρεπτικές συνέπειες αυτού του πολέμου, με πνεύμα συνειδητής αντίληψης και κατανόησης των ιστορικών στιγμών, μέσω της οποίας θα μπορέσουν να ερμηνεύσουν και να κατανοήσουν τα γεωστρατηγικά δεδομένα του ενεστώτος χρόνου (Παρασκευόπουλος, 2004).

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά οφέλη συνοψίζονται στα εξής (ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Π.Ι., 2002):

Α. Δηλωτικά (Γνωριμία στοιχείων για τη μικρασιατική εκστρατεία, Κατανόηση της ανάγκης παρουσίας του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη το 1920, Συσχετισμός της παρουσίας της Ελλάδας στη Μικρά Ασία με το ρόλο των Μεγάλων Δυνάμεων στην περιοχή κ.λπ.)

Β. Μεθοδολογικά (Μεθοδική συγκέντρωση των πληροφοριών και σύνθεση, Ανάπτυξη αποκλίνουσας σκέψης).

Γ. Εννοιολογικά (Κατανόηση των ιστορικών εννοιών: μικρασιατική εκστρατεία, ελληνισμός, μικρασιατική καταστροφή).

Δ. Αναμενόμενες στάσεις, αντιλήψεις (Ευαισθητοποίηση σε ζητήματα πολιτισμού, Αντίληψη της έντονης παρουσίας του ελληνισμού στη Μικρά Ασία, Ανάπτυξη συνεργατικών δεξιοτήτων).

Η αξιολόγηση του σεναρίου έχει σχεδιαστεί με βάση τους παραπάνω στόχους και προβλέπει τη διανομή ερωτηματολογίων σε όλες τις φάσεις του προγράμματος (αρχική, διαμορφωτική, τελική), την παρατήρηση, την αξιολόγηση του τελικού αποτελέσματος και της συμμετοχής/ενδιαφέροντος των μαθητών.

2.2 Ανάλυση των αναγκών του στόχου-πληθυσμού

Μια βασική ανάγκη της ομάδας – στόχου είναι η εξασφάλιση μιας μαθησιακής διαδικασίας, η οποία δεν πρέπει να στοχεύει στη συσσώρευση γνώσεων και

πληροφοριών, αλλά στο να καταστήσει τους μαθητές ικανούς να αναζητούν λύσεις σε προβλήματα, να ανακαλύπτουν ιδιότητες, να αξιολογούν συμπεράσματα, να διακρίνουν σχέσεις κ.λπ. Εκτός από τα παραπάνω, στην εποχή της αλματώδους ανάπτυξης και της εφαρμογής των ΤΠΕ σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, προβάλλει επιτακτική η ανάγκη των μαθητών για ανάπτυξη δημιουργικών πρακτικών με την αξιοποίηση των ΤΠΕ. Οι Wheeler et al (2002) πρότειναν ένα μοντέλο ανάπτυξης της δημιουργικής σκέψης με τη χρήση των ΤΠΕ, που περιλαμβάνει τεχνικές επίλυσης προβλημάτων, δημιουργική σκέψη και κοινωνική αλληλεπίδραση. Σχετικά με την αλληλεπίδραση, θα πρέπει να τονίσουμε ότι η συνεργατική μάθηση αποτελεί βασική ανάγκη της ομάδας-στόχου, καθώς μέσα από περιβάλλοντα που ευνοούν τη συνεργασία, οι μαθητές μαθαίνουν να μοιράζονται πληροφορίες και ιδέες, να επιχειρηματολογούν, να συζητούν και να υλοποιούν κοινά project, να βοηθούν και να σέβονται τους άλλους. Επίσης, ο μαθητής έχει ανάγκη να κατανοεί, να ελέγχει, να χειρίζεται την ατομική του γνωστική πορεία. Οι δεξιότητες αυτές, που είναι γνωστές ως μεταγνωστικές, και μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν την επίλυση προβλήματος, τη λήψη αποφάσεων, την αναζήτηση και αποτίμηση της πληροφορίας, την ανάπτυξη επιχειρημάτων κ.λπ. (Wegerif, 2002).

2.3 Σχεδιαστικές αρχές του σεναρίου

Για τη δημιουργία του σεναρίου μας επιλέξαμε μια σύνθετη μορφή που συνδυάζει την έρευνα (inquire) και τη διαπραγμάτευση (negotiation). Σε ό,τι αφορά στη διαπραγμάτευση, αυτή περιλαμβάνει τη σύνοψη και επιχειρηματολογία των διαφορετικών θέσεων που θα διατυπώσουν οι μαθητές, είτε ατομικά είτε σαν ομάδα, προσπαθώντας να πείσουν τους άλλους. Έτσι, κάποιες από τις δραστηριότητες έχουν ως βασικό άξονα τη διατύπωση θέσεων και τη δικαιολόγησή τους, καθώς οι μαθητές θα μπου σε υποθετικές καταστάσεις στις οποίες θα κληθούν να εκφέρουν γνώμη (Bowkett, 2000). Σε ό,τι αφορά στην έρευνα, αυτή προσφέρει τη συγκεφαλαίωση διαφορετικών εκπαιδευτικών θεωριών που αφορούν τη συνεργατική μάθηση. Στη δική μας περίπτωση η έρευνα αφορά στην κριτική προσέγγιση της πληροφορίας και στον αναστοχασμό.

3. Η εφαρμογή της τεχνικής των 6 καπέλων της σκέψης στο project

Η τεχνική των «Έξι Καπέλων της Σκέψης» (De Bono, 2010) αποτελεί μια ομαδική, δυναμική τεχνική παραγωγής ιδεών και καινοτόμων λύσεων για την αντιμετώπιση προβλημάτων που βασίζεται στην θεώρησή τους από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Η μέθοδος αυτή επιτρέπει στους συμμετέχοντες να αποποιηθούν προσωρινά τον συνηθισμένο τρόπο σκέψης τους με σκοπό να αποκτήσουν μια πιο σφαιρική θεώρηση της υπο-μελέτη κατάστασης. Η βασική ιδέα της μεθόδου είναι ότι κάθε καπέλο, ανάλογα με το χρώμα του, αντιπροσωπεύει ένα συγκεκριμένο τρόπο σκέψης

και κατευθύνει τη σκέψη αυτού που το φοράει σε αντίστοιχες ιδέες. Κάθε μέλος θα πρέπει να φορέσει διαδοχικά και τα έξι καπέλα, να συλλογιστεί ανάλογα και να παραθέσει τις ιδέες του. Επίσης, μπορεί ολόκληρη η ομάδα να φοράει το ίδιο καπέλο ταυτόχρονα και να παράγει ιδέες προσανατολισμένες σε κοινό τρόπο σκέψης εναλλάσσοντας διαδοχικά όλα τα καπέλα. Με την εφαρμογή της μεθόδου αυτής επιτυγχάνουμε: 1. Παράλληλη σκέψη όλων των μελών, 2. Απελευθέρωση της έκφρασης ιδεών, 3. Αποδυνάμωση των εγωιστικών συμπεριφορών που υποσκελίζουν την αντικειμενικότητα, 4. Απόκτηση μετα-γνώσης από την όλη διαδικασία.

4. Περιγραφή σεναρίου

Το σενάριό μας αναπτύσσεται σε 2 στάδια, που το καθένα διαρκεί 4 μήνες. Στο 1^ο στάδιο, τα ιστορικά γεγονότα αφορούν στην περίοδο πριν τη Μικρασιατική Εκστρατεία, όπου οι ομάδες θα πρέπει να αποφασίσουν μετά από έρευνα, αν συμφέρει τη χώρα που εκπροσωπούν να εμπλακεί στον πόλεμο. Το 2ο στάδιο αφορά μια άλλη χρονική στιγμή, την περίοδο 1920-21, όπου σημειώνεται η αύξηση της δύναμης και η οργάνωση των Νεοτούρκων. Στο στάδιο αυτό οι ομάδες θα πρέπει να αποφασίσουν αν θα συνεχίσουν τον πόλεμο. Οι ομάδες έχουν οριστεί σε τέσσερις (4), αντίστοιχα με τις χώρες που μετείχαν στη Μικρασιατική Εκστρατεία. Οι ομάδες αυτές θα είναι μεικτές, δηλαδή, θα αποτελούνται από μαθητές από όλες τις συνεργαζόμενες χώρες. Το θέμα, ενώ είναι κοινό, ουσιαστικά έχει χωριστεί σε 4 υποθέματα, εφόσον κάθε ομάδα καλείται να κάνει τη δική της έρευνα που αφορά την εμπλοκή της χώρας που μελετάει στην εκστρατεία. Έτσι, η ομάδα που έχει αναλάβει την Ελλάδα θα πρέπει να ερευνήσει τις πηγές, τις προφορικές μαρτυρίες/ συνεντεύξεις, τα ιστορικά τεκμήρια κ.λπ. που αφορούν την ελληνική εμπλοκή στον πόλεμο. Οι φάσεις ανάπτυξης του project που προτείνουμε ακολουθούν τις φάσεις της μεθόδου project, που σε γενικές γραμμές μπορούμε να τις συνοψίσουμε στα εξής: α. μαθησιακό ερέθισμα - προβληματισμός, β. προγραμματισμός των διδακτικών δραστηριοτήτων, γ. διεξαγωγή των δραστηριοτήτων, δ. αξιολόγηση.

1^η φάση: Μαθησιακό ερέθισμα - προβληματισμός

Σε αυτή τη φάση παρουσιάζεται το θέμα και οι μαθητές καλούνται να προβληματιστούν σε αυτό, καταθέτοντας αυθόρμητες σκέψεις και συναισθήματα. Σε αυτή τη φάση το έναυσμα για προβληματισμό είναι μια γκαλερί εικόνων και ένα ντοκιμαντέρ που αφορά στη Μικρασιατική εκστρατεία. Στη συνέχεια οι μαθητές θα πρέπει να συμπληρώσουν αυθόρμητα τη συνέχεια της φράσης: «Αν θα έπρεπε να αποφασίσω για το αν θα γίνει η Μικρασιατική εκστρατεία.....». Η δραστηριότητα αυτή είναι ατομική και χρησιμοποιούμε το *brainwriting*, ως τεχνική δημιουργικής σκέψης.

2η φάση: Προγραμματισμός των διδακτικών δραστηριοτήτων

Σε αυτή τη φάση οι ομάδες αποφασίζουν και κατανέμουν τις εργασίες που πρέπει να γίνουν. Σε αυτή τη φάση, και σε ό,τι αφορά το σενάριο, αποφασίζεται η έρευνα που

αφορά τη χώρα που εκπροσωπεί κάθε ομάδα.

3η φάση: Διεξαγωγή των δραστηριοτήτων

Αυτή η φάση είναι η πιο σύνθετη από όλες, γιατί σε αυτή προβλέπονται μια σειρά από διαφορετικές δραστηριότητες: Συγκέντρωση υλικού, Επεξεργασία και σύνθεση των πληροφοριών, Θέση ζητημάτων- προβλημάτων, Λήψη αποφάσεων, Δημιουργία τελικού προϊόντος. Στη φάση αυτή ξεκινά η διαδικασία έρευνας και οι μαθητές, μέσα από τις ομάδες, προσπαθούν να βρουν απαντήσεις στα ερωτήματά τους, είτε διερευνώντας πιθανές απαντήσεις οδηγούμενοι σε συγκεκριμένα άρθρα έγκυρων εφημερίδων, είτε σε διάφορες έγκυρες ιστοσελίδες. Επίσης, μπορούν να συγκεντρώσουν βίντεο που αναφέρονται στα πρόσωπα και τα γεγονότα της Μικρασιατικής Εκστρατείας εντοπίζοντας την απήχηση που έχουν μέχρι και σήμερα τα γεγονότα αυτά στην ελληνική αλλά και ευρωπαϊκή συνείδηση, όπως και να προσπαθήσουν να δημιουργήσουν μία δική τους σχετική παρουσίαση.

Στο τέλος θα πρέπει να έχουν μια ολοκληρωμένη άποψη για τα γεγονότα που προηγήθηκαν της Εκστρατείας (και στο 2^ο στάδιο θα πρέπει να έχουν ολοκληρωμένη άποψη για το τι οδήγησε στην καταστροφή και ποιες ήταν οι επιπτώσεις). Θα πρέπει ως ομάδα και χρησιμοποιώντας τα καπέλα της σκέψης να λάβουν μια απόφαση για το αν η χώρα που εκπροσωπούν θα λάβει μέρος στον πόλεμο (στο 2^ο στάδιο αν θα συνεχίσουν τον πόλεμο). Στη συνέχεια θα πρέπει να συζητήσουν σε ολομέλεια όλων των ομάδων, αν θα γίνει η Μικρασιατική Εκστρατεία (στο 2^ο στάδιο αν θα συνεχίσουν τον πόλεμο). Σε αυτή την περίπτωση θα κληθούν να πάρουν αποφάσεις για μια σειρά ζητημάτων. Τα ζητήματα αυτά θα τα προσεγγίσουν οι μαθητές με τη μέθοδο των 6 σκεπτόμενων καπέλων. Στο τέλος θα πρέπει να αποφασίσουν για το τελικό προϊόν κάθε ομάδας, που όμως θα λειτουργεί συμπληρωματικά με τα προϊόντα που θα δημιουργήσουν οι άλλες ομάδες. Σε αυτή τη φάση θα χρησιμοποιηθεί και πάλι η τεχνική των 6 καπέλων της σκέψης. Τα προϊόντα που *ενδεικτικά* θα δημιουργήσουν οι ομάδες είναι: 1. Μια εφημερίδα που θα καλύπτει με χρονογραφήματα τα γεγονότα κατά τη διάρκεια του πολέμου. 2. Έναν χάρτη της εκστρατείας. Σε αυτόν τον χάρτη θα αποδώσουν σχηματικά όλον το προβληματισμό τους για την πορεία των στρατιωτικών επιχειρήσεων. 3. Ένα e-book με τη μορφή ημερολογίου. Σε αυτό θα περιγράφουν τα γεγονότα του πολέμου, όπως τα έζησε κάποιο φανταστικό πρόσωπο (creative writing και «στη θέση του άλλου»). 4. Μια έκθεση φωτογραφίας και ένα φεστιβάλ μικρών βίντεο - μαρτυριών.

4η φάση αξιολόγησης:

Σε αυτή τη φάση η αξιολόγηση θα γίνει σε 2 φάσεις. Κατ' αρχάς κάθε ομάδα θα αξιολογήσει εσωτερικά την πορεία της. Έπειτα θα αξιολογήσει το τελικό προϊόν που δημιούργησε. Το ίδιο θα γίνει μετά σε επίπεδο ολομέλειας. Σε όλα τα παραπάνω θα εφαρμοστεί η τεχνική των καπέλων της σκέψης.

5. Οι τεχνολογίες και τα βασικά χαρακτηριστικά προτεινόμενου CSCL περιβάλλοντος

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η συνεργατική μάθηση που υποστηρίζεται από τον υπολογιστή Computer Supported Collaborative Learning – CSCL πρέπει να περιλαμβάνει δύο ή περισσότερους ομότιμους με ένα κοινό μαθησιακό στόχο, ένα μαθησιακό περιβάλλον που επιτρέπει τη συνεργασία, μια διαδραστική, διευκολυνόμενη διαδικασία, μεθοδολογία ή δομή για τη μαθησιακή εμπειρία και ηλεκτρονικά ή υπολογιστικά εργαλεία που υποστηρίζουν συνεργατικές δραστηριότητες, αποφασίσαμε να χρησιμοποιήσουμε το περιβάλλον του TwinSpace, ένα πολύγλωσσο εργαλείο σχεδιασμένο ειδικά για τα eTwinning έργα. Το TwinSpace είναι μία εικονική «σχολική τάξη» που έχει όλες τις αναγκαίες προδιαγραφές για να λειτουργήσει σαν εργαλείο συνεργασίας και υποστήριξης ομάδων. Γενικά, το CSCL περιβάλλον του TwinSpace αποτελεί τον ιδανικό χώρο για την ανάπτυξη συνεργατικών προγραμμάτων. Κατ' αρχάς, υποστηρίζει ένα πλήθος από WEB 2.0 τεχνολογίες, όπως wikis, blogs, forum κ.λπ., ενώ ταυτόχρονα εγγυάται την ασφάλεια των μαθητών και των προσωπικών δεδομένων των χρηστών. Ένα ακόμη πλεονέκτημα είναι ότι υπάρχει χώρος εργασίας των εκπαιδευτικών (teachers' corner) και χώρος εργασίας των μαθητών (students' corner), αλλά και δυνατότητες που θυμίζουν τα κοινωνικά δίκτυα, όπως δημιουργία προφίλ, ενημέρωση κατάστασης, αναζήτηση φίλων κ.λπ.

6. Συμπεράσματα – Προτάσεις

Η εφαρμογή παιδαγωγικών θεωριών σε εκπαιδευτικά σενάρια που υλοποιούνται από εκπαιδευτικά προγράμματα, καλύπτει ένα σημαντικό κενό σε ό,τι αφορά στην παιδαγωγική τεκμηρίωση τους. Η εφαρμογή τεχνικών δημιουργικής σκέψης είναι ζητούμενο για το σύγχρονο σχολείο και στα project μπορούν να υιοθετηθούν με μεγάλη επιτυχία, εφόσον ταιριάζουν με την ίδια τη φιλοσοφία τους που προϋποθέτει την καλλιέργεια μορφών αποκλίνουσας σκέψης. Η αξιοποίηση των ΤΠΕ ενισχύει τη δημιουργικότητα των μαθητών, προάγει τη συνεργασία και την ανταλλαγή ιδεών ανάμεσα στην εκπαιδευτική κοινότητα, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ανάπτυξη παρόμοιων προτάσεων από εκπαιδευτικούς διαφορετικών ειδικοτήτων μπορούν να αποτελέσουν παραδείγματα καλής πρακτικής, που με τις κατάλληλες τροποποιήσεις θα εφαρμοστούν σε διαφορετικές, κάθε φορά, περιπτώσεις. Προς αυτή την κατεύθυνση θα λειτουργήσει θετικά η κατάλληλη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η οργάνωση χώρου ανταλλαγής εκπαιδευτικών πόρων και εμπειριών.

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε τις Σχολικές Συμβούλους Θάλεια Χατζηγιάννογλου και Θωμαΐς

Καρτσιώτου για την προώθηση του σεναρίου στα σχολεία της περιφέρειάς τους και για τη σχετική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που το εφαρμόζουν.

Βιβλιογραφία

- Bowkett, B. (2000). *100 ideas for Teaching Creativity*. London: Continuum.
- De Bono, E. (2010). *Six Thinking Hats*. London: Penguin Books Ltd.
- Guilford, P. J. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill.
- eTwinning (2009). *Αναλυτική υποστήριξη – Μαθαίνοντας να χρησιμοποιείτε το TwinSpace σας*. Education and Culture DG Lifelong Learning Programme, European Schoolnet. Ανακτήθηκε 24/5/2012, από τη διεύθυνση http://resources.eun.org/etwinning/25/Step_by_Step_Support_EL1.pdf.
- eTwinning (2010). *eTwinning Παιδαγωγικός Οδηγός*. Education and Culture DG Lifelong Learning Programme, European Schoolnet. Ανακτήθηκε 16/1/2013, από τη διεύθυνση http://resources.eun.org/etwinning/80/eTwinning_GENERAL_GUI_DELINES_2010_EL.pdf.
- Καμπύλης Π. (2009). *Δημιουργικές δραστηριότητες Ε' και Στ' Δημοτικού*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκης.
- Παρασκευόπουλος, Ι. (2004). *Δημιουργική Σκέψη στο Σχολείο και στην Οικογένεια*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Schirmacher R. (1998). *Τέχνη και Δημιουργική Ανάπτυξη των παιδιών* (μετ. Τ. Γαζεριάν). Αθήνα: ΙΩΝ.
- Τσατσαρώνη Α., Κούρου Μ. (2007). Προγράμματα Σπουδών – Δημιουργική και Κριτική Σκέψη: Όροι και προϋποθέσεις. Στο Κουλαϊδής Β. (επιμ.), *Σύγχρονες Διδακτικές Προσεγγίσεις για την Ανάπτυξη Κριτικής- Δημιουργικής Σκέψης, για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση* (σελ. 61-77). Αθήνα: ΟΕΠΕΚ.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Π.Ι. (2002). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών. Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Ο.Ε.Δ.Β.
- Wegerif R. (2002). *Thinking skills, technology and learning*. Ανακτήθηκε 3/5/2012, από τη διεύθυνση <http://archive.futurelab.org.uk/resources/publications-reports-articles/literature-reviews/Literature-Review394/>.
- Wheeler S., Waite S.J. & Bromfield C. (2002). Promoting creative thinking through the use of ICT, *Journal of Computer Assisted Learning*, (v.18) pp. 367-378.